

ЗВІТ
за результатами соціологічного дослідження
«Психологічне забезпечення освітнього процесу – 2022»

Відповідно до плану роботи комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради на 2022 рік у листопаді 2022 року проведено соціологічне дослідження «Психологічне забезпечення освітнього процесу – 2022» (лист від 07 листопада 2022 року № 222 “Щодо участі в соціологічному дослідженні «Психологічне забезпечення освітнього процесу – 2022»”).

Мета вищезазначеного дослідження: визначення особливостей організації надання першої психологічної допомоги та підтримки здобувачам освіти педагогічними працівниками закладів загальної середньої освіти Запорізької області в умовах воєнного стану.

Респонденти: вчителі початкових класів, вчителі (класні керівники), які викладають у 5-х, 6-х, 7-х класах; практичні психологи закладів загальної середньої освіти; керівники закладів загальної середньої освіти (або їх заступники).

Інструментарій дослідження: анкета 1 для вчителів початкових класів, вчителів (класних керівників), анкета 2 для практичних психологів, анкета 3 для керівників закладів загальної середньої освіти, текст анкет наведено в додатку 1.

Форми проведення дослідження: онлайн-опитування, аналіз та порівняння результатів.

Методи дослідження: статистика за відповідями анкети, статистична обробка даних, порівняльний аналіз відповідей респондентів, візуалізація результатів, інтерпретація результатів.

Анкетування здійснювалося в електронному форматі за допомогою веб сервісу Google Forms, який дозволяє зробити опитувальник доступним у будь-який час та надання відповідей з будь-якого місця.

Для забезпечення об’єктивності відповідей анкетування проводилося анонімно. Анкети містили відкриті та закриті запитання (деякі з них передбачали можливість запропонувати свій варіант відповіді)

Очікувані результати.

1. Виявити зміни щодо змісту психологічного забезпечення освітнього процесу в закладах освіти області в умовах воєнного стану.

2. Окреслити пріоритетні напрями підготовки педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти з підвищення якості психологічного забезпечення освітнього процесу й надання першої психологічної допомоги та підтримки в закладах освіти області за умов правового режиму воєнного стану в Україні.

В опитуванні взяли участь представники з 132 закладів освіти, з них 72 заклади з міської та 73 заклади з сільської місцевостей. Респондентами соціологічного дослідження від закладу освіти стали: керівників закладів освіти - 56 осіб, заступників керівників - 99 осіб, усього 155 керівників закладів освіти Запорізької області. Майже половина опитаних з сільської місцевості (41,3%), чверть - з м. Запоріжжя (25,2%), кожен третій з міст обласного або районного значення (27,7% та 5,8% відповідно).

За даними анкетування більшість опитаних - заступники керівників закладів освіти, які виконують обов’язки директорів (63,87%), майже третина - керівники (36,13%).

Половина з них - досвідчені керівники зі стажем керівної роботи понад 10 років (48,75%), кожен десятий працює на займаній посаді тільки перший рік (10,97%), решта - від 2-х до 10-років (41,29%).

Майже кожен третій - з сільської місцевості (36,5%), м.Запоріжжя (31,0%) та з міст обласного або районного значення (27,3% та 5,3% відповідно).

Серед опитаних: вчителів початкової школи 218 (40,98%) та 314 вчителів-предметників, з них вчителів, класних керівників 5-х класів – 115 осіб (21,62%), вчителів, класних керівників 6-х класів – 90 осіб (16,92%), вчителів, класних керівників 7-х класів – 109 осіб (20,49%).

В опитуванні взяли участь 86 практичних психологів закладів освіти Запорізької області. Майже половина опитаних з м. Запоріжжя (38,4%), кожен третій з міст обласного або районного значення (30,2% та 5,8% відповідно), кожен четвертий - з сільської місцевості (25,6%).

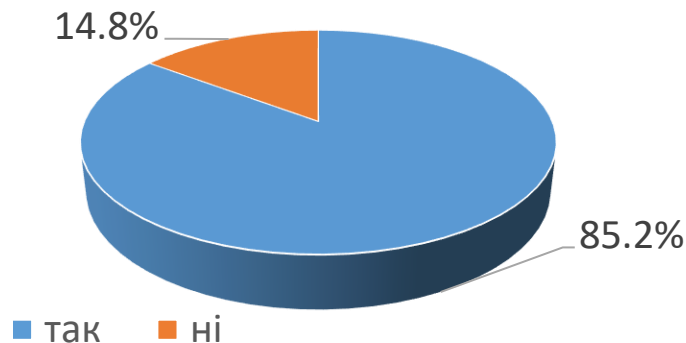
За стажем роботи: більше 20 років – 16,28%, від 11 до 20 років – 26,74%, від 6 до 10 років – 13,95%, від 2 до 5 років – 24,42%, перший рік роботи – 18,6%.

АНАЛІЗ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Особливості організації надання першої психологічної допомоги та підтримки здобувачам освіти педагогічними працівниками закладів загальної середньої освіти Запорізької області в умовах воєнного стану визначено за основними блоками питань: «Організація першої психологічної допомоги», «Обізнаність щодо надання першої психологічної допомоги», «Готовність до надання першої психологічної допомоги», «Підвищення якості надання першої психологічної допомоги та підтримки в закладах освіти області за умов воєнного стану».

1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРШОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

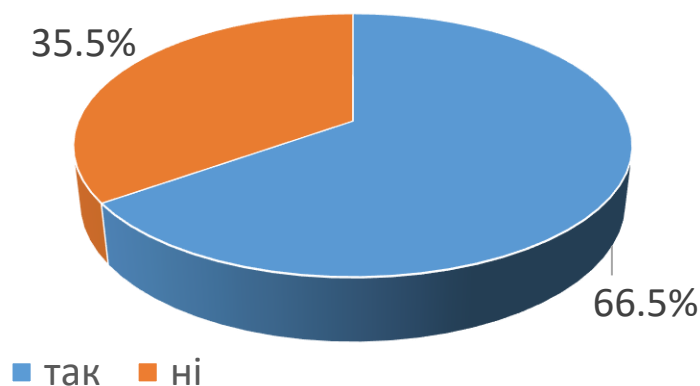
На питання керівникам закладів освіти **«Чи організовано в закладі освіти з початку нового навчального року надання повсякденної психологічної допомоги та підтримки учасникам освітнього процесу?»** отримано відповіді:

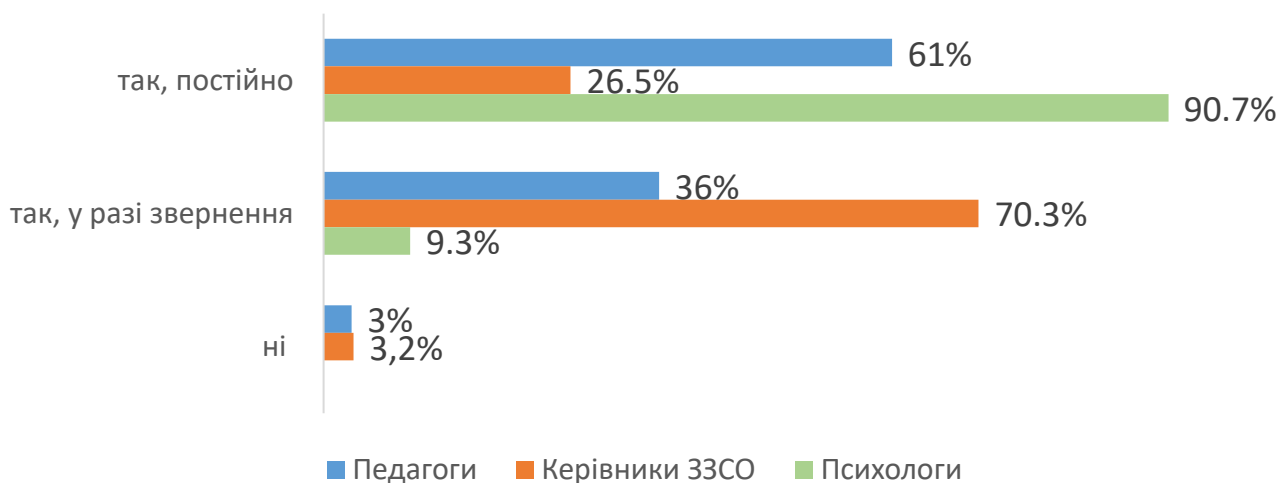
На питання керівникам закладів освіти **«Які організаційно-психологічні умови створено в закладі освіти із надання педагогами першої психологічної допомоги та підтримки здобувачам освіти?»** отримано відповіді:

На питання керівникам закладів освіти «**Чи організовано контроль з боку членів адміністрації щодо проведення на початку уроків «психологічних хвилин»?**» отримано відповіді:

На питання керівникам закладів освіти, педагогам і практичним психологам «**Чи надається під час освітнього процесу перша психологічна допомога та підтримка учням в закладі освіти?**» отримано відповіді:

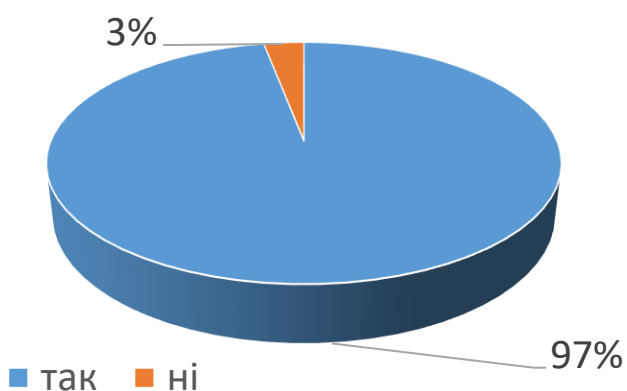

Таким чином, з початку 2022-2023 навчального року в більшості закладів освіти організована психологічна підтримка учасникам освітнього процесу (85,2%), не налагоджена ця робота у решті закладів (14,8%). Основними організаційно-психологічними умовами в

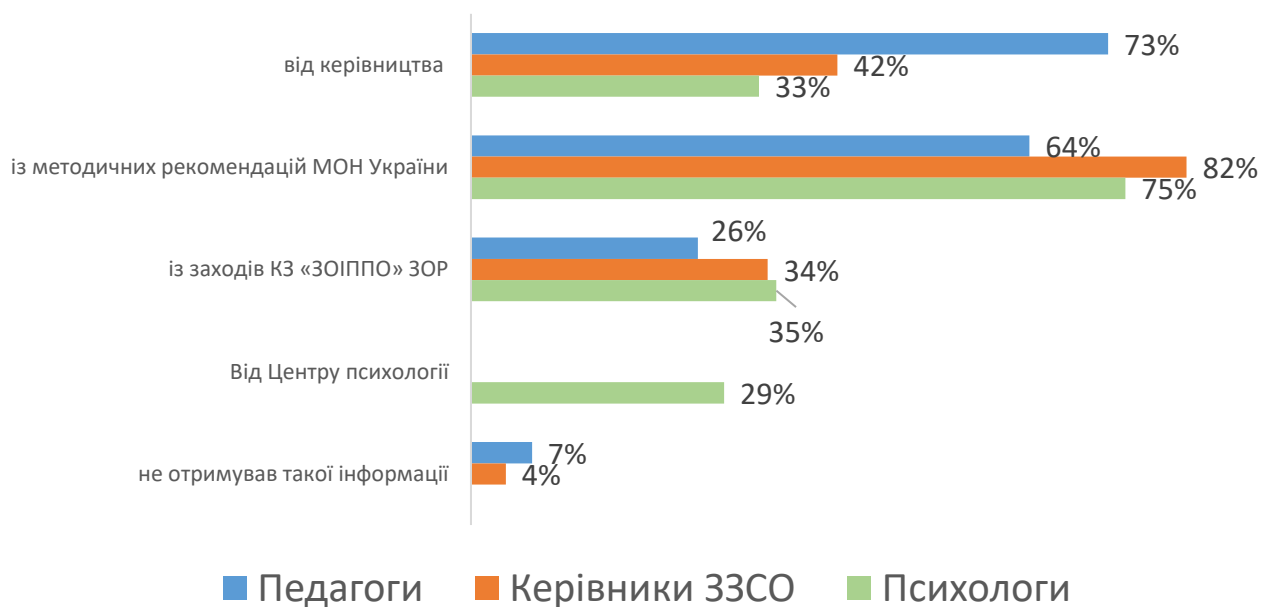
закладах освіти надання першої психологічної допомоги та підтримки здобувачам освіти є самоосвіта (77%), проведення на початку уроків «психологічних хвилинок» (56,5%) та надання психологічних консультацій (51%). Контроль проведення на початку уроків «психологічних хвилинок» організовано у більшості закладів освіти (66,5%), не організовано у 35,5% закладів, що брали участь в опитуванні. Середній показник відповідей керівників закладів освіти, педагогів та практичних психологів щодо надання під час освітнього процесу першої психологічної допомоги та підтримки учням в закладах освіти складає 59,4%.

2. ОБІЗНАНІСТЬ ЩОДО НАДАННЯ ПЕРШОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

На питання педагогам «Чи знаєте ви про необхідність надання здобувачам освіти першої психологічної допомоги та підтримки в процесі освітньої діяльності?» отримано відповіді:

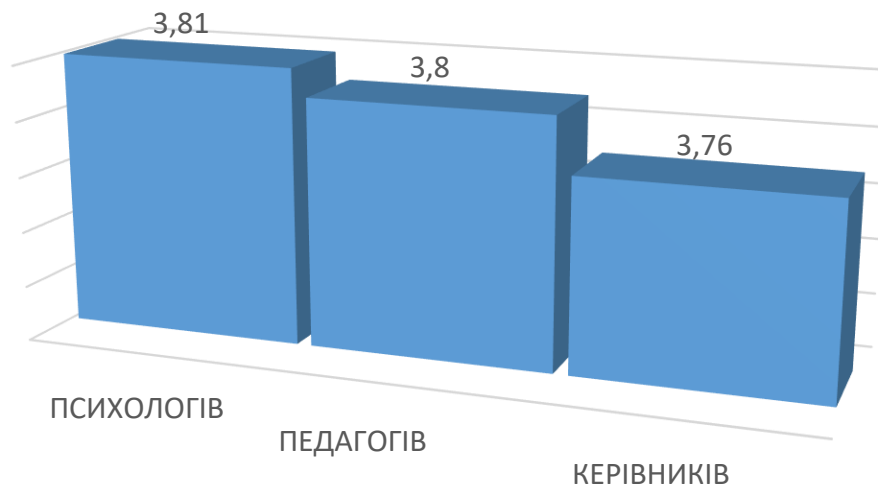
На питання педагогам, практичним психологам, керівникам закладів освіти «Від кого ви отримали інформацію про необхідність надання першої психологічної допомоги здобувачам освіти саме педагогами?» отримано відповіді:

Більшість працівників закладів освіти отримали інформацію щодо надання першої психологічної допомоги із методичних рекомендацій МОН України (від 64 до 82% опитаних) та від керівництва закладів освіти (від 33 до 73% опитаних).

З метою **визначення рівня обізнаності щодо надання першої психологічної допомоги** надана самооцінка рівня обізнаності для здійснення такої допомоги учасникам освітнього процесу за шкалою від 1 до 5, де 1 – обізнаність низька, 5 - обізнаність високого рівня.

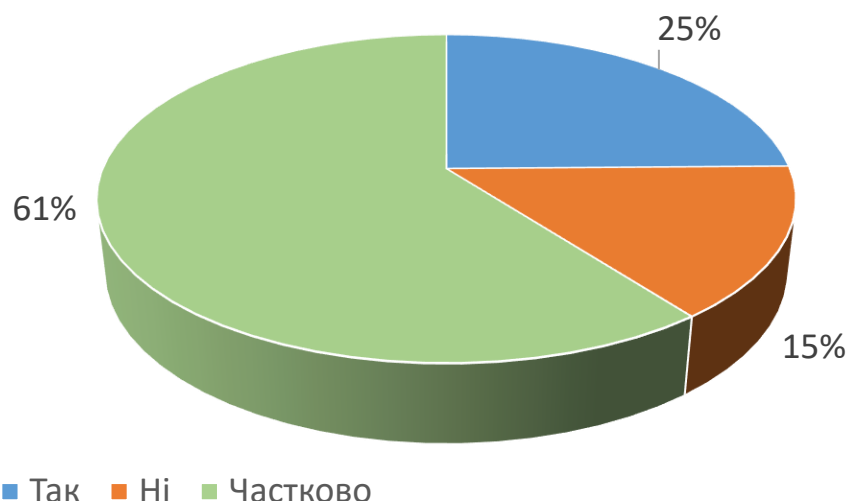
Середній рівень обізнаності щодо надання першої психологічної допомоги здобувачам під час освітнього процесу встановлено такий: у керівників закладів – 3,76; у педагогів – 3,8; у практичних психологів – 3,81.

Таким чином, середній бал, який зазначили респонденти, дорівнює від 3,76 до 3,81. Це дозволяє зробити припущення, що усім опитаним категоріям респондентів закладів освіти потрібно підвищувати рівень обізнаності та здійснювати додаткові заходи, спрямовані на надання психологічної допомоги.

3. ГОТОВНІСТЬ ЩОДО НАДАВАННЯ ПЕРШОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

На питання керівникам закладів освіти «**Чи є у закладі освіти вчителі, яким необхідна допомога у використанні матеріалів із проведення “психологічних хвилинок”?**» надано відповіді:

На думку керівників закладів освіти допомога у використанні методичних матеріалів із проведення «психологічних хвилинок» потрібна майже 86% педагогів закладів освіти.

На питання «**Чи потрібно, на вашу думку, вчителю бути готовим надавати першу психологічну допомогу здобувачам освіти?**» відповіді керівників закладів освіти, вчителів, практичних психологів наведено в таблиці 1.

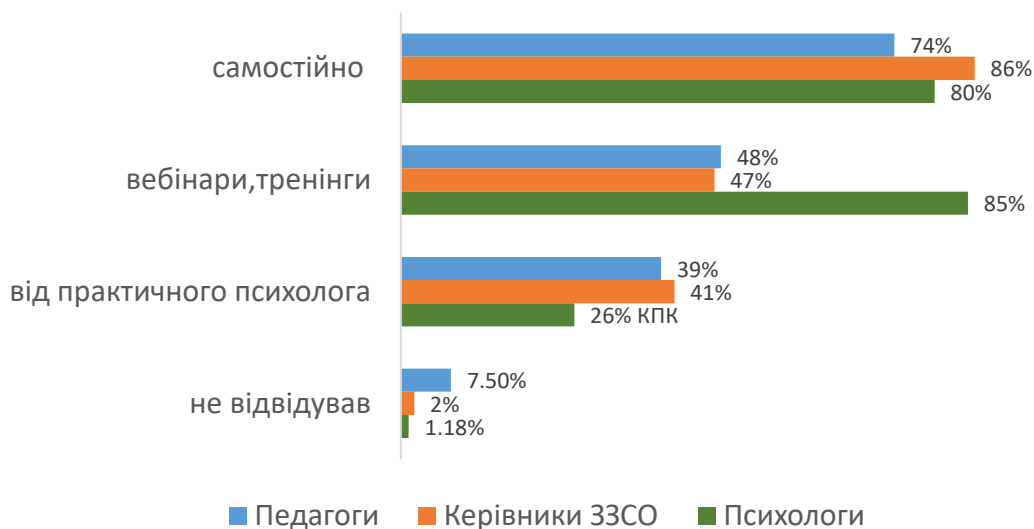
Таблиця 1

Чи потрібно вчителю бути готовим надавати першу психологічну допомогу здобувачам освіти (у %):

	Педагоги	Керівники ЗЗСО	Психологи
Так, звичайно	78,1	85,2	83,72
Залежно від обставин	20,11	14,2	15
Не впевнений, якщо педагог має власний ресурс	0,75	-	1,16
Не замислювався /не замислювалась	0,56	-	-
Скоріше ні	0,38	0,6	-

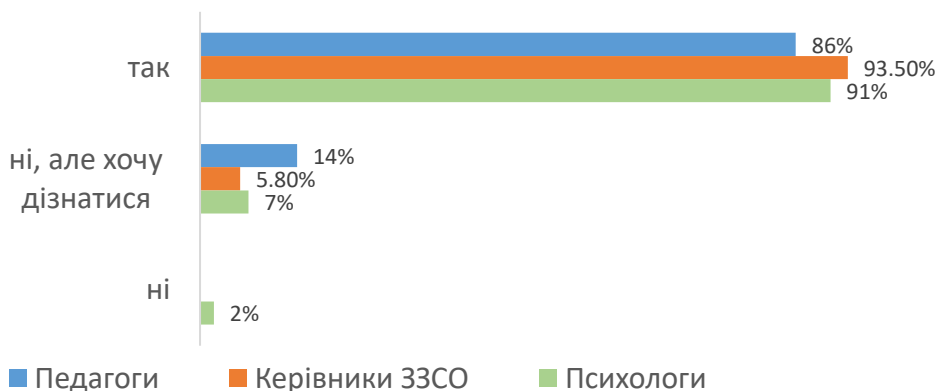
Більшість опитаних освітян (від 78 до 85%) вважають, що вчителю потрібно бути готовим надавати першу психологічну допомогу здобувачам освіти.

На питання педагогам, практичним психологам, керівникам закладів освіти «**Які заходи з підготовки до надання першої психологічної допомоги ви відвідували?**» надано відповіді:

Більшість педагогів і керівників закладів освіти самостійно опанували питання надання першої психологічної допомоги (від 74 до 86% опитаних відповідно). Майже 85% опитаних практичних психологів здобули знання з надання першої психологічної допомоги в ході вебінарів та тренінгів.

На питання педагогам, практичним психологам, керівникам закладів освіти «**Чи ознайомлені ви з техніками та відеоматеріалами, що запропоновані у методичних матеріалах МОН України для застосування під час проведення «психологічної хвилини»?**» отримано відповіді:

Майже всі опитані педагогічні працівники ознайомлені з методичними рекомендаціями Міністерства освіти і науки України щодо надання першої психологічної допомоги та підтримки учасникам освітнього процесу (від 86 до 94%).

На питання педагогам, керівникам закладів освіти «**Чи отримували ви психологічну допомогу (у тому числі інформаційну) з моменту запровадження воєнного стану в Україні? Якщо «так», то від кого саме?**» отримано відповіді, що наведено у таблиці 2.

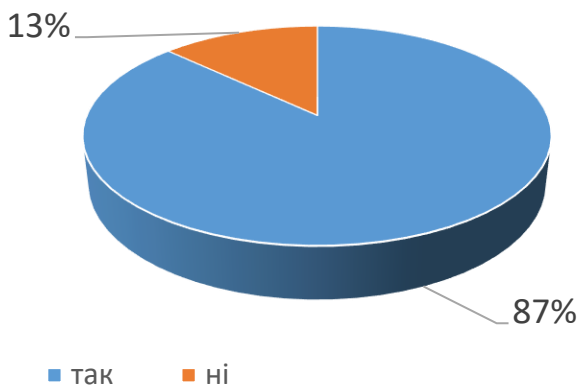
Таблиця 2

Чи отримували психологічну допомогу (у тому числі інформаційну) з моменту запровадження воєнного стану в Україні (у %)

	Педагоги	Керівники ЗЗСО
Від адміністрації закладу освіти	59	31
Від практичного психолога закладу освіти	41	42,86
Від органів управління у сфері освіти	17	38,31
Від органів державної влади	13,18	21,43
Ні, не отримувал	24	26

Майже половина керівників отримували психологічну допомогу від практичних психологів закладів освіти (42,86%), решта - від органів державної влади (21,43%), органів управління у сфері освіти (38,31%), адміністрації (31,17%), кожен четвертий зазначив, що не отримували такої допомоги. Серед інших варіантів керівники зазначили від колег, родини, соціальних педагогів, різних організацій, у тому числі й міжнародних.

На питання педагогам «Чи проводите ви на уроках «психологічні хвилинки»?» отримано відповіді:

Майже 87% опитаних педагогів проводять на уроках «психологічні хвилинки». 13% вчителів не проводять під час освітнього процесу «психологічні хвилинки».

На питання «Які реакції на кризові (травмуючі) ситуації у здобувачів освіти, що негативно впливали на їхнє навчання, спілкування, ви спостерігали на власних уроках?» від педагогів та практичних психологів отримано відповіді, що наведено у таблиці 3.

Таблиця 3

Які реакції на кризові (травмуючі) ситуації у здобувачів освіти, що негативно впливали на їхнє навчання, спілкування, спостерігали на власних уроках (у %)

	Педагоги	Психологи
Тривожність	69,5	86
Зниження уваги та концентрації	62,3	52
Пропущення занять	46,7	
Спалахи гніву, роздратованість	26,7	45
Занепокоєність щодо своєї безпеки	37,9	53
Постійне обговорення та фокусування на подіях, що трапилися	23	44

Майже 70% опитаних педагогів спостерігають на уроках тривожність здобувачів освіти, зниження уваги (62,3%). Практичні психологи також відмічають тривожність (86%), а також занепокоєність щодо своєї безпеки (53%).

На питання педагогам, керівникам закладів освіти, практичним психологам **«Які техніки та відеоматеріали, що рекомендовані МОН України, ви застосовуєте?»** отримано відповіді, що наведено у таблиці 4.

Таблиця 4

Які техніки та відеоматеріали, що рекомендовані МОН України, застосовуєте (у %)

	Педагоги	Керівники ЗЗСО	Психологи
Дихальні відеовправи для зняття стресу	58	68	86
Музична терапія	45	48	24
Відеовправи для релаксації та нормалізації самопочуття	37,5	43	53
Відеовправи на зняття психоемоційного напруження, стресу, тривоги	34,5	55	72
Психогімнастичні вправи	26	38	40
Танцювальна арт-терапія		23	6
Відеовправи на зняття м'язового напруження		29	40

У першу чергу педагогічні працівники використовують дихальні вправи для зняття стресу – від 58% педагогів до 86% практичних психологів.

На питання **«З чим пов'язані ваші утруднення стосовно надання першої психологічної допомоги здобувачам освіти у повсякденній роботі?»** відповіді керівників закладів освіти та вчителів наведено в таблиці 5.

Таблиця 5

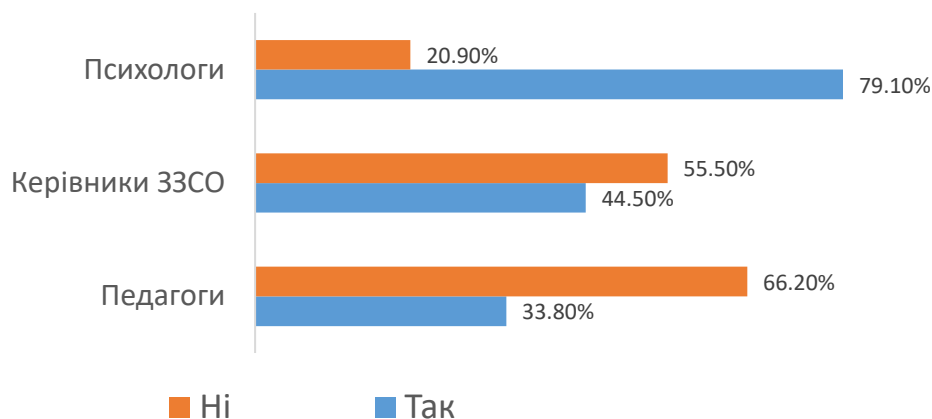
З чим пов'язані ваші утруднення стосовно надання першої психологічної допомоги здобувачам освіти у повсякденній роботі (у %)

	Педагоги	Керівники ЗЗСО
Складність відслідковування реакції дітей на травмуючу ситуацію	58	60
Відсутність практичного досвіду	45	66
Проведення “психологічних хвилинок” ще не стало елементом повсякденної роботи	37	
Необізнаність з новим видом професійної діяльності	14, 31	21
Утруднення відсутні	14,31	12
Супротив		5

Більшість вчителів та керівників закладів освіти (близько 60%) вважають основними труднощами складність відслідковувати реакції дітей на травмуючу ситуацію.

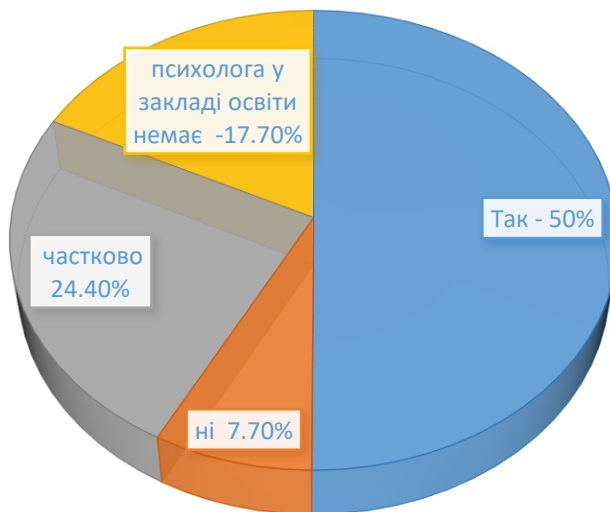
На питання педагогам, керівникам закладів освіти, практичним психологам **«Чи звертались особисто ви до психолога / Чи звертались до вас педагоги/ за інформаційною**

підтримкою щодо надання першої психологічної допомоги здобувачам освіти?» отримано відповіді:

33,8% педагогів особисто звертались до практичного психолога за інформаційною підтримкою щодо надання першої психологічної допомоги здобувачам освіти, до керівників закладів освіти зверталось 44,5% педагогів за інформаційною підтримкою щодо надання психологічної допомоги здобувачам освіти. В той же час 79,10% опитаних практичних психологів стверджують, що педагоги звертались до них за інформаційною підтримкою щодо надання першої психологічної допомоги здобувачам освіти. Дане питання показує невідповідність звернень вчителів, але підтверджує відповіді, що педагоги самостійно здобували інформацію щодо надання першої психологічної допомоги (74% опитаних).

На питання педагогам **«Чи вистачає вам інформаційної підтримки з боку практичного психолога закладу освіти?»** отримано відповіді:

50% опитаних педагогам вистачає інформаційної підтримки з боку практичного психолога, 24% опитаним педагогам вистачає частково, а 8% педагогам такої допомоги не вистачає.

На питання практичним психологам **«Чи берете ви участь у підвищенні компетентності педагогічних працівників із надання першої психологічної допомоги та оволодіння технологіями такої допомоги?»** отримано відповіді (у %):

так, постійно	42
так, у разі звернення	26
так, з початку нового навчального року	19
так, час від часу	14

Практичні психологи визнають, що недостатньо беруть участь у підвищенні компетентності педагогів із надання першої психологічної допомоги, оскільки тільки 42% опитаних зазначають, що постійно займаються такою допомогою.

На питання практичним психологам **«Які подальші заходи з підвищення власної компетентності щодо надання першої психологічної допомоги та підтримки учасників освітнього процесу ви плануєте?»** отримано відповіді (у %):

участь у вебінарах, семінарах, тренінгах ЗОППО	79
вибір навчального курсу за програмою МОН України з можливістю отримання сертифікату про підвищення кваліфікації	69
участь у методичних заходах на рівні закладу освіти	29
участь у заходах ініційованих МОН і ДНУ "ІМЗО" без сертифікату	28
розроблення плану самоосвіти	22
участь у складі команди психолого-педагогічного супроводу для надання першої психологічної допомоги здобувачам освіти в складних випадках	12

Більшість практичних психологів (79% опитаних респондентів) планують участь у заходах ЗОППО з підвищення власної компетентності щодо надання першої психологічної допомоги та підтримки учасників освітнього процесу.

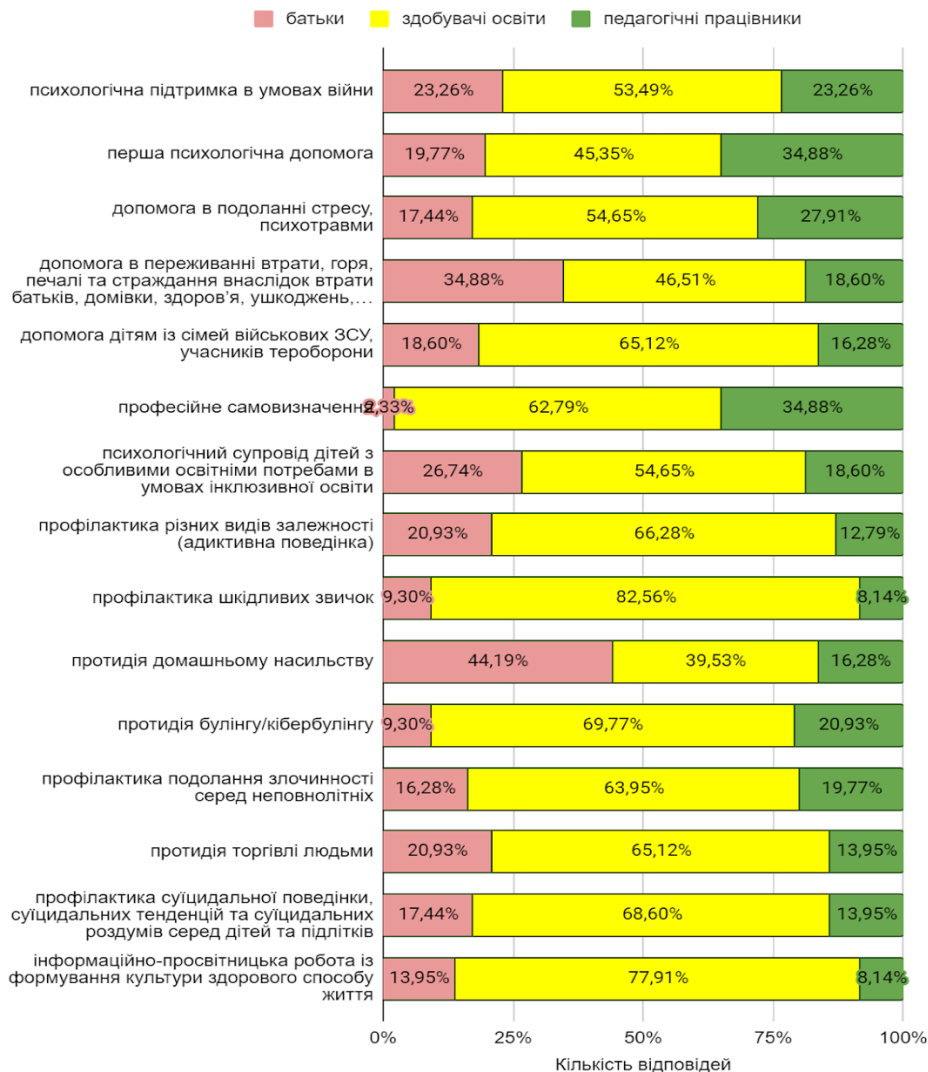
На питання практичним психологам **«Які види роботи щодо надання здобувачам освіти першої психологічної допомоги ви використовували упродовж поточного навчального року?»** отримано відповіді (у %):

інформування щодо методів самодопомоги	66
стабілізація психоемоційного стану	64
діагностика психоемоційного стану	40
пошук відновлення ресурсів	29
налагодження стосунків у комунікаціях	25
подолання негативних проявів у поведінці	17
подолання негативних впливів на процес навчання	16
залучення до активностей	14
подолання наслідків психологічної травми	9
підтримка в горі, горюванні при втраті	2,4

Основними видами роботи щодо надання здобувачам освіти першої психологічної допомоги, які практичні психологи використовували впродовж року, стало інформування щодо методів самодопомоги (66%) та стабілізація психоемоційного стану (64%).

На питання практичним психологам **«З яких питань ви надавали психологічну допомогу та підтримку учасникам освітнього процесу у поточному навчальному році?»** отримано відповіді (у %):

5. З яких питань, перерахованих нижче, ви надавали психологічну допомогу та підтримку учасникам освітнього процесу в поточному навчальному році?

У результаті визначено пріоритетність питань надання допомоги основним суб'єктам освітнього процесу з боку практичного психолога (у %):

Батькам

1. Протидія домашньому насильству	44,19
2. Допомога у переживанні втрати, горя	34,9
3. Супровід дітей з ООП	26,7
4. Психологічна підтримка в умовах війни	23,3
5. Перша психологічна допомога	20
6. Допомога у подоланні стресу, психотравми	17

Здобувачам освіти

1. Профілактика шкідливих звичок	83
2. Здоровий спосіб життя	78
3. Профілактика булінгу	70
4. Профілактика суїцидальної поведінки	69
5. Адиктивна поведінка	66
6. Допомога родинам військових, учасникам тероборони	65

7. Подолання стресу, психотравми	55
8. Психологічна допомога в умовах війни	54
9. Перша психологічна допомога	45

Педагогам

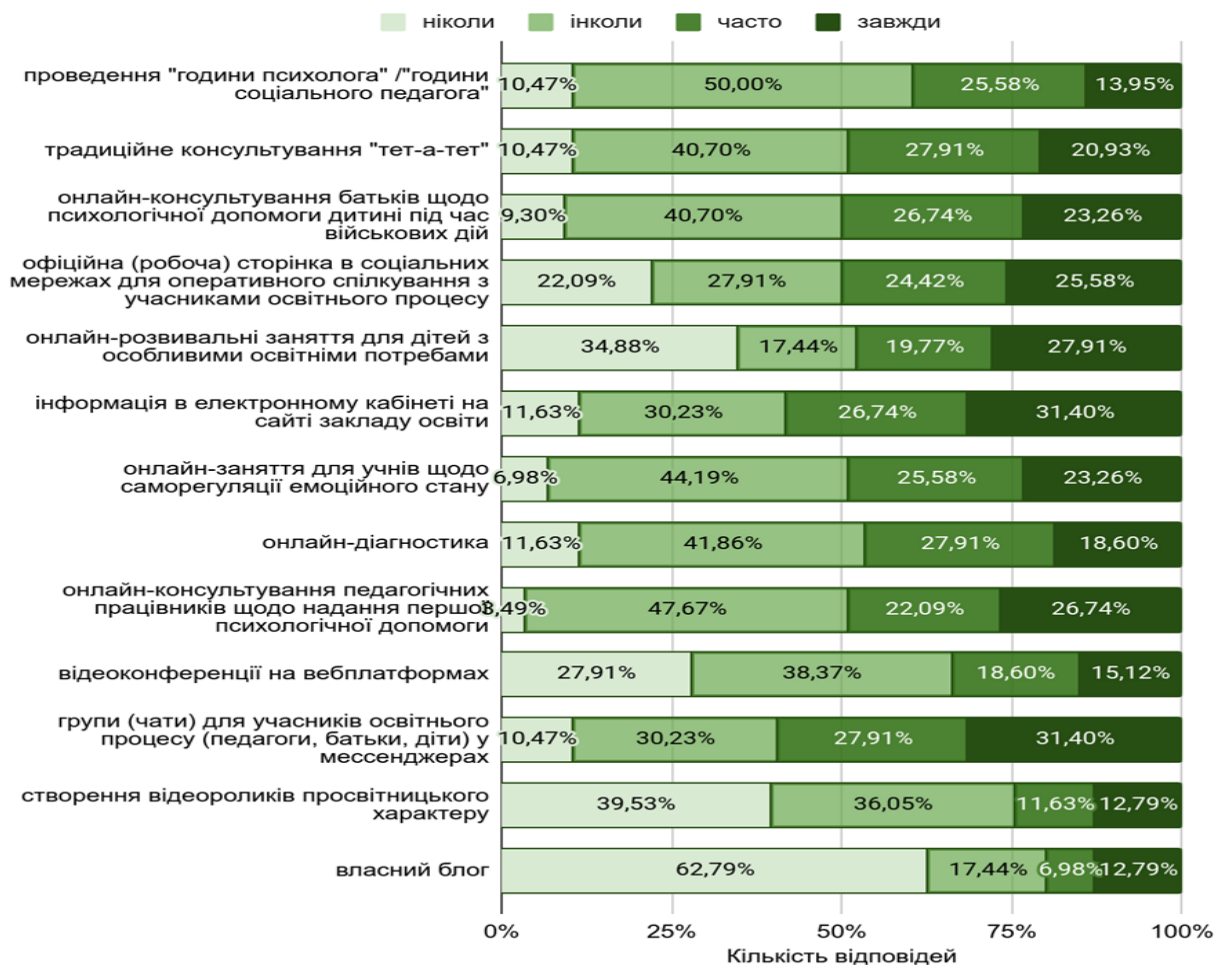
1. Перша психологічна допомога	35
2. Професійне самовизначення	35
3. Допомога в подоланні стресу, психотравми	28
4. Психологічна підтримка в умовах війни	23
5. Профілактика булінгу	21

Таким чином, допомога практичних психологів батькам переважно стосувалася питань протидії домашньому насильству (44% опитаних), педагогам – питань першої психологічної допомоги та професійного самовизначення (по 35% відповідно), здобувачам освіти – питань профілактики шкідливих звичок (83%), здорового способу життя (78%), профілактики булінгу (70%), профілактики суїцидальної поведінки (69%), адиктивної поведінки (66%).

Питання, що пов'язані із воєнними подіями, стосуються допомоги родинам військових, учасникам тероборони (65%), подолання стресу, психотравми (55%), психологічної допомоги в умовах війни (54%), першої психологічної допомоги (45%).

На питання практичним психологам **«Які із зазначених нижче видів й засобів практичної діяльності стосовно надання першої психологічної допомоги і підтримки ви використовуєте з вересня 2022 року та якою мірою?»** отримано відповіді (у %):

3. Які із зазначених нижче видів і засобів практичної діяльності стосовно надання першої психологічної допомоги й підтримки ви використовуєте з вересня 2022 року та якою мірою?

Найбільш затребуваними способами та видами діяльності під час війни практичні психологи вважають групи (чати) учасників освітнього процесу у месенджерах (59,31%), інформація в електронному кабінеті на сайті закладу освіти (58,14%), онлайн-консультування батьків та використання робочої сторінки в соціальних мережах для оперативного спілкування з учасниками освітнього процесу (по 50% опитаних відповідно), традиційне онлайн-консультування та онлайн-заняття для учнів щодо саморегуляції емоційного стану (по 48,84% відповідно), онлайн-консультування педагогічних працівників щодо надання першої психологічної допомоги (48,83%), онлайн-розвивальні заняття з дітьми з особливими освітніми потребами (47,68%).

Найменшим чином під час воєнного стану практичні психологи використовують власний блог (62,79%), створення відеороликів просвітницького характеру (39,53%), онлайн-розвивальні заняття з дітьми з особливими освітніми потребами (34,88%), проведення відеоконференцій (27,91%).

На питання педагогам, керівникам закладів освіти, практичним психологам «**Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу – це**» надано відповіді, що наведено у таблиці 6.

Таблиця 6

Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу – це (у %):

	Педагоги	Керівники ЗЗСО	Психологи
Комплексна робота всіх педагогічних працівників закладу освіти	74,95	86	83,5
Практична допомога тим, хто відчуває емоційне напруження та страждання	44	44	51
Обов'язок педагогічних працівників в умовах війни	44	43,5	15
Сукупність заходів загальнолюдської підтримки учнів в освітньому процесі	36	45	47
Проведення на початку уроку «Психологічної хвилинки»	19,4	14,3	21
Проблема практичного психолога закладу освіти	9,4	6,5	13
Організаційне завдання керівника закладу освіти	6,4	29	6

Отримані відповіді високо характеризують рівень професійної компетентності педагогічних працівників та їх рівень розуміння щодо надання першої психологічної допомоги, оскільки від 75 до 86% опитаних вважають це комплексною роботою всіх педагогічних працівників закладу освіти, практичною допомогою тим, хто відчуває емоційне напруження та страждання (від 44% педагогів та керівників до 51% психологів), обов'язком педагогічних працівників в умовах війни вважають педагоги (44%) та керівники закладів освіти (43,5%), сукупністю заходів загальнолюдської підтримки учнів в освітньому процесі (36% педагогів, 45% керівників, 47% психологів).

5. Підвищення якості надання першої психологічної допомоги та підтримки в закладах освіти області за умов воєнного стану

На питання педагогам **«Яка інформація допомогла б вам надавати першу психологічну допомогу та підтримку здобувачам освіти»** надано відповіді (у %):

методика проведення “психологічних хвилинок”	41,24
методи протидії стресовим ситуаціям	40,3
реакції на кризову ситуацію у дітей різних вікових категорій	38,04
техніки самодопомоги	35,40
ознаки прояву стресу в здобувачів освіти (за віком)	34,27
особливості освітнього процесу під час воєнних дій	31,26
інструменти психологічної підтримки вчителем здобувачів освіти	27
користування інтерактивними сервісами під час дистанційного навчання	23,5
види емоційних станів учнів	23,5
форми співпраці закладу освіти та сім'ї у період воєнного часу	23
інше	0,38

Найбільш затребуваною інформацією з надання першої психологічної допомоги та підтримки здобувачам освіти вчителі вважають методику проведення «психологічних хвилинок» (41,21%) та методи протидії стресовим ситуаціям (40,3%).

На питання педагогам і практичним психологам **«Яка форма допомоги щодо надання першої психологічної допомоги вчителя здобувачам освіти найбільш корисна для вас»** надано відповіді, що наведено в таблиці 7.

Таблиця 7

Найбільш корисні форми допомоги вчителю щодо надання першої психологічної допомоги (у %)

	Педагоги	Психологи
Короткі рекомендаційні матеріали	31	28
Онлайн-тренінг / онлайн-консультація	25	28
Онлайн-навчання на курсах підвищення кваліфікації	10,53	
Вебінар	10,34	4,7
Онлайн-консультація з практичним психологом закладу освіти	9,21	
Консультація з практичним психологом (особиста зустріч)	8,46	28
Не потребуую допомоги	5	
Інше: практичні семінари, відпрацювання	0,19	
Поєднання різних форм		1,16
Онлайн-консультації і короткі рекомендації		1,16

«Години психолога»		1,16
В цьому питанні краще підходити комплексно		1,16

Найбільш корисними формами допомоги вчителю з опанування надання першої психологічної допомоги педагоги (31%) та практичні психологи (28%) вважають короткі рекомендаційні матеріали та онлайн-тренінги/онлайн-консультації (25% і 28% відповідно).

На питання керівникам закладів освіти **«Із яких питань стосовно організації діяльності закладу освіти ви потребуєте допомоги в системі підвищення кваліфікації?»** отримано відповіді (у %):

З надання педагогами першої психологічної допомоги здобувачам освіти	52,6
З психологічної підтримки родин у складних життєвих обставинах	39
З організації освітнього процесу в онлайн-режимі	34
З психологічної підтримки сімей військовослужбовців	23
З супроводу дітей та батьків родин з особливими освітніми потребами	23
З медіаграмотності та медіазахисту, безпеки в Інтернеті	16
Із запобігання насильству та жорстокому поведінню з дітьми в родині	10
З організації діяльності практичного психолога	8
Із статевого виховання, сексуальної освіти дітей	5
Жодних	7
Інше	0,65

Більшість опитаних керівників закладів освіти (52,6%) вважають питання з надання педагогами першої психологічної допомоги здобувачам освіти першочерговим в умовах воєнного стану у системі підвищення кваліфікації.

На питання практичним психологам **«Із яких питань професійного розвитку ви потребуєте допомоги в системі підвищення кваліфікації?»** отримано відповіді (у %):

робота з гострими стресовими реакціями	54,12
робота з втратою, горем, горюванням	39
психологічна підтримка сімей військовослужбовців	35
навички кризового консультування	34
надання першої психологічної допомоги	22
технології стабілізації психоемоційного стану	21
технології кризової інтервенції (втручання)	19
супровід дітей з особливими освітніми потребами	15
статеве виховання, сексуальна освіта дітей	12
запобігання насильству та жорстокому поведінню з дітьми	8
психоедукація (психоосвіта) методам самопомоги	7
медіаграмотність та медіазахист, безпеки в Інтернеті	5

Більшість опитаних практичних психологів вважають роботу з гострими стресовими реакціями (54,12%) та з втратою, горем (39%) основними питаннями в системі підвищення кваліфікації в умовах воєнного стану.

ВИСНОВКИ

1. Виявлено зміни щодо змісту психологічного забезпечення освітнього процесу в закладах освіти області в умовах воєнного стану.

Основними видами робіт практичних психологів щодо надання здобувачам освіти першої психологічної допомоги з початку війни стали інформування щодо методів

самопомогі (66%), стабілізація психоемоційного стану здобувачів освіти (64%), діагностика психоемоційного стану (40%).

Пріоритетними питаннями надання допомоги батькам з боку практичного психолога є: протидія домашньому насильству (44,19%), допомога у переживанні втрати, горя (34,9%), супровід дітей з ООП (26,7%).

У роботі із здобувачами освіти пріоритетами залишаються питання профілактики шкідливих звичок (83%), здорового способу життя (78%), профілактики булінгу (70%), профілактики суїцидальної поведінки (69%).

У роботі з педагогами пріоритетами визначено надання першої психологічної допомоги та професійне самовизначення (по 35%), допомога в подоланні стресу, психотравми (28%), психологічна підтримка в умовах війни (23%).

Діяльність практичних психологів в умовах воєнного стану зосереджено на допомозі родинам військових, учасникам тероборони (65%), у подоланні стресу, психотравми (55%), психологічної допомоги в умовах війни (54%), першої психологічної допомоги (45%).

Найбільш затребуваними способами та видами діяльності під час війни практичні психологи вважають групи (чати) учасників освітнього процесу у месенджерах (59,31%), інформація в електронному кабінеті на сайті закладу освіти (58,14%), онлайн-консультування батьків та використання робочої сторінки в соціальних мережах для оперативного спілкування з учасниками освітнього процесу (по 50% опитаних відповідно), традиційне онлайн-консультування та онлайн-заняття для учнів щодо саморегуляції емоційного стану (по 48,84% відповідно), онлайн-консультування педагогічних працівників щодо надання першої психологічної допомоги (48,83%), онлайн-розвивальні заняття з дітьми з особливими освітніми потребами (47,68%).

Найменшим чином під час воєнного стану практичні психологи використовують власний блог (62,79%), створення відеороликів просвітницького характеру (39,53%), онлайн-розвивальні заняття з дітьми з особливими освітніми потребами (34,88%), проведення відеоконференцій (27,91%).

2. Більшістю відповідей усіх категорій респондентів перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу визначається як комплексна робота всіх педагогічних працівників закладу освіти і практична допомога тим, хто відчуває емоційне напруження та страждання.

Отримані відповіді характеризують рівень професійної компетентності педагогічних працівників щодо надання першої психологічної допомоги, оскільки від 75 до 86% опитаних вважають це комплексною роботою всіх педагогічних працівників закладу освіти, практичною допомогою тим, хто відчуває емоційне напруження та страждання (від 44% педагогів та керівників до 51% психологів), обов'язком педагогічних працівників в умовах війни (від 44% педагогів та 43,5% керівників закладів освіти), сукупністю заходів загальнолюдської підтримки учнів в освітньому процесі (36% педагогів, 45% керівників, 47% психологів).

Майже всі опитані педагогічні працівники ознайомлені з методичними рекомендаціями Міністерства освіти і науки України щодо надання першої психологічної допомоги та підтримки учасникам освітнього процесу (від 86 до 94%).

Більшість опитаних освітян (від 78 до 85%) вважають, що вчителю потрібно бути готовим надавати першу психологічну допомогу здобувачам освіти.

Значна кількість педагогів і керівників закладів освіти самостійно опановували питання надання першої психологічної допомоги (від 74 до 86% опитаних відповідно). Майже 85% опитаних практичних психологів здобули знання з надання першої психологічної допомоги в ході вебінарів та тренінгів.

Майже 87% опитаних педагогів проводять на уроках «психологічні хвилинки». 13% вчителів не проводять під час освітнього процесу «психологічні хвилинки».

Педагоги спостерігають на уроках тривожність здобувачів освіти (70%), зниження уваги (62,3%). Практичні психологи також відмічають тривожність здобувачів освіти (86%), а також занепокоєність щодо своєї безпеки (53%).

У першу чергу педагогічні працівники використовують дихальні вправи для зняття стресу (від 58% педагогів до 86% практичних психологів).

Більшість вчителів та керівників закладів освіти (близько 60%) вважають основними труднощами складність відслідковувати реакції дітей на травмуючу ситуацію.

На думку керівників закладів освіти допомога у використанні методичних матеріалів із проведення «психологічних хвилин» потрібна майже 86% педагогів закладів освіти.

Керівники закладів освіти отримували психологічну допомогу від практичних психологів закладів освіти (42,86%), від органів державної влади (21,43%), органів управління у сфері освіти (38,31%), адміністрації (31,17%), кожен четвертий зазначив, що не отримували такої допомоги. Серед інших варіантів керівники зазначили від колег, родини, соціальних педагогів, різних організацій, у тому числі й міжнародних.

До практичного психолога особисто звертались педагоги (33,8% опитаних) за інформаційною підтримкою щодо надання першої психологічної допомоги здобувачам освіти. До керівників закладів освіти також звертались педагоги за інформаційною підтримкою щодо надання психологічної допомоги здобувачам освіти (44,5% опитаних педагогів).

В той же час 79,10% опитаних практичних психологів стверджують, що педагоги звертались до них за інформаційною підтримкою щодо надання першої психологічної допомоги здобувачам освіти. Дане питання показує невідповідність звернень вчителів, але підтверджує відповіді, що педагоги самостійно здобували інформацію щодо надання першої психологічної допомоги (74% опитаних).

50% опитаних педагогам вистачає інформаційної підтримки з боку практичного психолога, 24% опитаним педагогам вистачає частково, а 8% педагогам такої допомоги не вистачає.

Практичні психологи визнають, що недостатньо беруть участь у підвищенні компетентності педагогів із надання першої психологічної допомоги, оскільки тільки 42% опитаних зазначають, що постійно займаються такою допомогою.

Більшість практичних психологів (79% опитаних респондентів) планують участь у заходах ЗОІППО з підвищення власної компетентності щодо надання першої психологічної допомоги та підтримки учасників освітнього процесу.

3. Окреслено пріоритетні напрями підготовки педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти з підвищення якості психологічного забезпечення освітнього процесу й надання першої психологічної допомоги та підтримки в закладах освіти області за умов правового режиму воєнного стану в Україні.

Виявлено потреби освітян у питанні надання першої психологічної допомоги.

ПРІОРИТЕТИ ДЛЯ КПК КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ:

надання педагогами першої психологічної допомоги здобувачам освіти, психологічна підтримка родин у складних життєвих обставинах, організація освітнього процесу в онлайн-режимі.

ПРІОРИТЕТИ ДЛЯ КПК ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ:

робота з гострими стресовими реакціями,
робота з втратою, горем, горюванням,
навички кризового консультування,

надання першої психологічної допомоги.

Найбільш бажана практичними психологами форма з підвищення власної компетентності у наданні першої психологічної допомоги та підтримки учасникам освітнього процесу - участь у вебінарах, семінарах, тренінгах ЗОППО.

ПРІОРИТЕТИ ДЛЯ КПК ВЧИТЕЛІВ:

методика проведення “психологічних хвилинок” ,

методи протидії стресовим ситуаціям,

реакції на кризову ситуацію у дітей різних вікових категорій,

техніки самодопомоги.

Найбільш корисною формою допомоги вчителю щодо надання першої психологічної допомоги здобувачам освіти визначено короткі рекомендаційні матеріали та онлайн-тренінги, онлайн-консультації.

Виконавці:

Шумада Р.Я., Лук'янчук Е. А.,

Сироватко О.М., Лисак Г. Г., Бистрицька Д.С.